

Wat vinden leesgroepen van de leeswijzers van Senia Literair

Verslag evaluatie leeswijzers Senia Literair, december 2009- januari 2010

Uitgevoerd door/namens de Werkgroep Literatuur van Senia Literair

Maart 2010

Aanleiding

In 2009 veranderde er veel in Senia. Niet alleen omdat de stichting opgericht werd, maar ook omdat een van de initiatiefnemers van Senia Literair vertrok die tot dan toe als 'artistiek leider' de inhoud van de literatuurlijst en de samenstelling van leeswijzers coördineerde.

Er werd een Werkgroep Literatuur opgericht met deskundigen en geïnteresseerde 'leken' (beide vrijwilligers) met het doel om de (literaire) kwaliteit te waarborgen van het aanbod van Senia Literair. Het evalueren van de kwaliteit van de leeswijzers via een enquête onder de leesgroepen was de eerste activiteit die de Werkgroep op zich nam.

Het enquêteformulier werd begin december 2009 aan de leesgroepen gestuurd via e-mail. En eind januari werd het formulier nogmaals verzonden als reminder.

Respons

Er zijn 40 enquêteformulieren ingevuld teruggekomen. Uit de beantwoording blijkt dat er in de meeste gevallen namens een hele leesgroep wordt geantwoord.

Op de circa 200 leesgroepen is de respons redelijk/gemiddeld. Bovendien hebben de groepen die antwoordden, dat met veel zorg gedaan. Er zijn veel opmerkingen bijgeschreven (waar we ook uitdrukkelijk om gevraagd hebben) waar we bij de volgende ronde leeswijzers veel aan kunnen hebben. In dit verslag zijn dus niet alleen de totalen van belang, maar ook de opmerkingen. Daarom hebben we de opmerkingen niet 'verbannen' naar de bijlage maar weergegeven bij de betreffende vraag.

In het evaluatieverslag dat voor u ligt zijn de resultaten verwerkt. De conclusies en aanbevelingen gebruiken we om de leeswijzers verder te verbeteren. De aanbevelingen hebben voor een deel al vertaald in een nieuwe aanpak. Deze noemen we al meteen in dit verslag.

Dit verslag is vooral bedoeld voor de samenstellers van leeswijzers. Aan de leesgroepen zullen de resultaten bekend gemaakt worden op de Contactpersonendag op 24 maart, en door een redactioneel artikel in de Nieuwsbrief.

Ineke van de Rotte

Evaluatieverslag leeswijzers Senia Literair

A. Conclusies

1. Leesgroepen onderscheiden goede en slechte leeswijzers, en hebben daar argumenten voor.
2. Vragen die je laten nadenken over de essentie van het boek blijken belangrijk. Opzoekvragen en detailvragen zijn niet geliefd bij de deelnemers. Veel leesgroepen hebben een afkeer van 'schoolse' vragen.
3. De leesbaarheid van de vragen is goed. Soms zijn de vragen 'te moeilijk' geformuleerd en weten deelnemers niet in welke richting ze het antwoord moeten zoeken.
4. De meeste deelnemers van leesgroepen bestuderen de analyse en informatie over het boek en de schrijver en over de recensies thuis, soms vormen ze onderdeel van de discussie.
5. Er is een behoorlijke groep deelnemers die ook de antwoorden op de vragen wil weten. Andere groepen (de meerderheid) heeft geen behoefte aan antwoorden.
6. De meerderheid van de leesgroepen behandelt alle vragen. Een flink aantal maakt zelf een selectie uit de vragen. Een kleine groep gebruikt de vragen überhaupt niet.
7. De meeste leesgroepen vinden dat het aantal vragen in de leeswijzers precies goed is. De schoolse vragen kunnen beter achterwege blijven.
8. De vragen zijn niet altijd duidelijk, vindt de meerderheid van de groepen.
9. Door de vragen dring je dieper door in het boek, is de algemene mening, maar dat gebeurt ook door de onderlinge discussies.
10. De meerderheid van de mensen die de vragenlijst ingevuld hebben, vindt dat er wel suggestieve vragen in de leeswijzer zitten.
11. Er zijn veel opmerkingen over taalfouten in leeswijzers.

B. Aanbevelingen en voornemens

1. In de gesprekshandleiding moeten meer open discussievragen staan en minder schoolse vragen en opzoekvragen.
2. Over de verwijzing naar pagina's wordt verschillend gedacht
  - a. Het is lastig als er verschillende edities van het boek in omloop zijn.
  - b. Sommige mensen vinden het wel prettig om precies te weten waar iets staat. Een korte schets van de situatie kan helpen om het fragment aan te duiden, of het hoofdstuknummer moet genoemd worden.
3. Voortaan worden de concept-leeswijzers door een redactiecommissie van twee personen 'mee-gelezen'. De commissie let erop dat resultaten van deze evaluatie in de samenstelling verwerkt worden. Leden van deze commissie maken deel uit van de Werkgroep Literatuur van Senia. Ze wisselen onderling hun bevindingen uit.
4. Door een goede eindredactie horen taal-en typefouten in de leeswijzers tot het verleden.
5. Aan de samenstellers van leeswijzers vragen we of ze bereid zijn om antwoorden bij de vragen te geven. We gaan daarmee experimenteren.
6. Bij de set leeswijzers die de groepen jaarlijks ontvangen, voegen we voortaan suggesties voor het gebruik ervan.

Beantwoording van de vragen in de enquête

1. Goede en minder goede leeswijzers

We hebben eerst gevraagd of er goede en minder goede leeswijzers bestaan.

Er zijn verschillende groepen die daar in algemene zin op antwoorden:

- Wij zijn zeer blij met de leeswijzer, we kwamen tot goede gesprekken.
- We vinden alle leeswijzers minder goed dan voorheen.
- Je gaat meer de grote lijn begrijpen.

(Een algemene mening komt ook terug in de suggesties, aan het eind.)

Waren er opvallende goede leeswijzers?

Opvallend goede leeswijzers?	Ja – 16
	Nee – 23

41% vindt dat er leeswijzers opvielen door hun kwaliteit. 59% zag geen opvallend goede leeswijzers.

Als voorbeelden van **goede** leeswijzers worden genoemd:

- Marjolein Februari **De literaire kring**.
Leeswijzer doet recht aan de gelaagdheid van het verhaal.
- **Sneeuw, Tirza en Nachttrein naar Lissabon** (de laatste is in totaal 4 x genoemd).
Goede en open vragen die je verder in het boek brengen.
- Brouwer, **Land van gebroken beloftes**. Wat je in het boek mist: een landkaart, wordt in de leeswijzer aangereikt.
- **De eenzaamheid van de priemgetallen**. Vanwege het bespreekbaar worden van de onderliggende problematiek.
- **Nachttrein naar Lissabon**. De inhoud en vragen van de leeswijzer voegde echt iets toe –verhelderde de opzet en doel van het boek extra goed.
Een andere reactie: heldere overzichtelijke leeswijzer met goede onderverdeling per onderwerp, alinea's, vragen die niet naar letterlijke tekst op een pagina verwezen maar naar de bedoelingen achter de teksten. Bovendien werden we door de vragen gericht op de samenhang en/of de tegenstellingen in de teksten.
- **De Graanrepubliek** van Frank Westerman, de leesvragen laten je nadenken over het boek en de essentie van het boek. Dat vinden wij heel aanvullend voor de beleving van het boek, zo komen we er dieper in.

Waren er leeswijzers bij die opvallend **niet** goed waren, luidde de volgende vraag.

Waren er niet-goede leeswijzers?	Ja – 18
	Nee – 18

Van de 36 groepen die de vraag beantwoord hebben, vond de helft dat er inderdaad leeswijzers bij waren die opvallend niet goed waren.

De voorbeelden die genoemd worden:

- **De passievrucht:** Lange leesvragen.
- **De Pianoman.** Schools en teveel gesloten vragen.
- **Mortier, Sluiterijd**
Er waren nauwelijks discussievragen bij. Het bijgeleverde artikel vroeg veel leesinspanning (en tijd). Uiteindelijk konden we er iets mee, maar we waren daarop niet goed voorbereid. Het hing er een beetje aan, alsof de maker van de leeswijzer er zich makkelijk vanaf had gemaakt: hier hebben jullie een tekst en praat daar maar met elkaar over (zonder die discussievragen).
- **Het bezoek van de lijfarts.** Onduidelijke en niet ter zake doende vragen.
- **Paolo Giordano, De eenzaamheid van de priemgetallen.**
De vragen waren oppervlakkig. Ze deden onvoldoende recht aan de diepgang van het verhaal
- **Anna, Hanna en Johanna,** met name het 2° gedeelte: ging niet over het boek. Andere vragen waren 'open deuren'.
- **De gelukkige klas** van Theo Thijssen. Bij de discussievragen 3, 4, 5 en 6 kwamen wij niet verder dan 'nee'. De jeugd van vroeger is niet de jeugd van nu!
- **Het pauperparadijs,** de ordening van de vragen was niet logisch omdat leesvragen soms betrekking hadden op de letterlijke tekst, met pagina verwijzing, en soms vragen waren naar persoonlijke ervaringen of ideeën terwijl dit soort vragen ook onder het hoofdje overpeinzingen aan de orde gesteld kunnen worden. Te weinig vragen waren gericht op een analyse van de tekst en/of inhoudelijke samenhang.
- **Zondagavond** (2 x genoemd), teveel info over andere boeken. Vraag 4 is niet voor een leeskring.
- **Extreem luid en ongelooflijk dichtbij,** teveel verwijzing naar bladzijdes.
- **Nachttrein naar Lissabon,** irrelevante feiten vragen (controle zoals op school)

2. Leesbaarheid

De volgende vraag was: wat vindt u van leesbaarheid van de leeswijzers?

Te moeilijk	6
Moeilijk tot goed	1
Precies goed	25
Goed tot te eenvoudig	4

Een overgrote meerderheid vindt de leeswijzers precies goed qua leesbaarheid.

In de opmerkingen worden veel adviezen gegeven:

- *Onze leesgroep vindt de leeswijzers vaak te schools.*
- *Leeswijzers van Senia zijn aan de ene kant prettig: biografie schrijver, recensies, vragen etc. Het volgen van de vragen geeft structuur aan de bespreking van het boek. Als de discussie afdwaalt kan voorzitter overgaan op volgende vraag. Maar: wij vinden niveau van de vragen veel te hoog en te (taal)technisch. Op sommige vragen van bijv. "Een schitterend gebrek" hebben wij geen antwoord kunnen bedenken.
Het niveau van de vragen van Senia vereist een behoorlijke opleiding van de*

lezers/leden. Op z'n minst middelbare school. Misschien schiet Senia zijn doel daardoor wel voorbij. Optie: besteed een Leeswijzer niet alleen uit aan een Neerlandicus, maar ook aan een gewone lezer. We lezen tenslotte voor ons plezier.

- Is afhankelijk van de samensteller.
- **Sluiterijd:** In de leeswijzer wordt heel veel aangehaald en opgenoemd en daarna "zoeken jullie het maar uit". De vraag/discussiepunt is niet helder geformuleerd. Te voorspelbaar
- Teveel spelfouten in de leeswijzers.
- De ene keer wordt de leeswijzer intensiever gebruikt dan de andere keer. Over het algemeen zijn we wel tevreden.
- De inhoud van de leeswijzer is prima van opzet – wordt ook steeds beter, onze complimenten. Het helpt ons als groep om in onze boekbespreking de diepte in te gaan. Komt het plezier in gezamenlijk een boek bespreken ten goede.
- Helaas wel storende taalfouten. Kan m.i. niet voor bureau dat zich opwerpt als literatuur (=taal) deskundige.
- Leeswijzers geven goede ondersteuning, meer inzicht.
- Wij willen soms graag de antwoorden op vragen.
- Het nivo van de vragen verschilde per leeswijzer van precies goed tot te eenvoudig.

3. Onderdelen van de leeswijzer

Doet uw leesgroep iets met de onderstaande onderdelen van de leeswijzer vroegen we. Allereerst enkele algemene opmerkingen die gemaakt worden:

- Ter voorbereiding van de bespreking wordt deze door elk lid voor zich gelezen en komt, indien van toepassing, ter sprake tijdens de beantwoording van de vragen.
- Eigenlijk wordt de gehele leeswijzer –gesprekshandleiding en romanbespreking- als erg waardevol ervaren. Iedereen heeft vooraf de leeswijzer gelezen en/of bestudeerd. Helpt ons om inhoudelijk verder te komen in onze bespreking.
- Iedere deelnemer leest alle onderdelen van de leeswijzer maar we bespreken gezamenlijk alleen de leesvragen.
- Voor al de onderdelen geldt dat we ze altijd lezen. Het stimuleert om over het onderwerp na te denken.

Beknopte analyse	ja - 19
	nee - 4

Uit de opmerkingen blijkt dat de analyse vooral thuis gelezen wordt.

- De analyse is handig om de inhoud weer even op te halen.
- We bespreken de analyse met elkaar om te kijken of we herkennen wat we zelf gelezen hebben of niet.

Thema en motto	ja - 16
	nee - 6

Meer dan de analyse wordt de tekst over 'thema en motto' betrokken bij de boekbespreking.

- De informatie dient om 'inzicht te krijgen uit welk perspectief het boek is geschreven'.

- *Het is heel prettig om te leren herkennen bij het lezen van boeken wat het thema en het motto is.*
- *In het rondje vooraf komen thema en motto vaak al aan de orde*

Romanbespreking	ja - 18
	nee - 4

De romanbespreking wordt in sommige groepen door ieder thuis gelezen, en in een aantal groepen met elkaar doorgenomen:

- *Om het boek nog beter te begrijpen*
- *Er vormt zich vaak een interessante discussie over de inhoud van het boek.*
- *In het rondje worden sommige bespreekpunten al aangeroerd*

Biografie van de auteur	ja-18
	nee - 3

Enkele van de opmerkingen:

- *Als we er nog tijd voor hebben en als het interessant is bespreken we dit in de groep.*
- *Omdat een aantal schrijvers voor ons nog onbekend zijn/waren is het lezen van de biografie leuk en waardevol. Een aantal van ons zoekt ook op internet nog naar informatie.*
- *Wordt gelezen maar niet besproken*
- *Leuk om te lezen*

Persreacties	ja – 18
	nee – 3

Door de meesten wel gelezen (meestal pas na afloop van het lezen van het boek), niet overal besproken:

- *Om de beoordeling van diverse critici te vernemen/hoe het boek is ontvangen*
- *Het leukste is om eerst zelf “blanco” het boek te lezen – je eigen mening te vormen en dan de persreacties. Kan soms een dimensie toevoegen maar je in ieder geval aan het denken zetten.*
- *Bij de bespreking komt vaak aan de orde met welke recensent je het eens bent*

4. Behoeftte aan antwoorden?

Heeft uw leesgroep behoefte aan een antwoord op de vragen die in de leeswijzer staan?

Behoeftte aan antwoorden?	Nee – 19
	ja - 11

De meningen hierover zijn verdeeld, maar de meerderheid zou het (soms of vaak) wel prettig vinden om de eigen antwoorden te vergelijken met anderen/ met degene die de vragen opgesteld heeft.

Dat de meningen verdeeld zijn, zien we ook aan de opmerkingen.:

- *Alstublieft niet.*
- *Sommigen van onze leesgroep hebben behoefte aan antwoorden*
- *Dat zou de discussies te veel beïnvloeden; bovendien zijn de vragen lang niet altijd eenduidig te beantwoorden.*
- *We kunnen het niet uitstaan, wanneer we een vraag niet kunnen beantwoorden.*
- *Soms*
- *NEE NEE en nog eens NEE*
- *Ja, dat zou heel fijn zijn. Ook bij Godenslaap zaten jullie op een ander spoor dan wij. Het maakt de bijeenkomsten nog waardevoller volgens ons.*

Zie ook de antwoorden op vraag 8 of de vraagstelling duidelijk zijn.

5. Over de vragen

Behandelt uw groep altijd alle vragen uit de leeswijzers, vroegen we..

Behandelt u alle vragen?	ja – 25
	nee – 15

De meerderheid beantwoordt alle vragen, maar veel groepen doen dat ook net.

En als u niet alle vragen behandelt, was onze vraag, welke doet u dan niet. Daarover gaan de volgende opmerkingen:

- *Afhankelijk van tijd en van degene die het gesprek leidt.*
- *Moeilijk te zeggen, maar wij kiezen vragen uit, zolang het kan voor de tijd.*
- *We lopen in principe alle vragen door maar als een vraag teveel doet herinneren aan de “tekstverklaring” op de middelbare school dan slaan we die over. Bijv.: Op welke bladzijden in het boek wordt ook iets gezegd....? etc.*
- *De opzoekvragen.*
- *Vragen die naar een blz. verwijzen of i.d. Te schools. We lezen voor ons plezier en om de inhoud goed te leren begrijpen.*
- *Alleen die vragen, waar iemand van de groep opmerkingen over heeft, worden behandeld. Het beantwoorden van de vragen vinden we vaak te schools.*
- *Onze werkwijze is als volgt:*
  - *eerst geeft elke deelnemer een eerste reactie op het boek.*
  - *daarna wordt bij toerbeurt een vraag etc. centraal gesteld voor discussie; we maken 2 rondjes, dan is de tijd wel om.*
- *Afhankelijk van de soort vraag en het boek. De vragen die beantwoord kunnen worden door simpel in het boek te bladeren worden meestal overgeslagen. Af en toe laten we de recensievragen onbeantwoord.*
- *Er zijn teveel vragen om allemaal aan de orde te laten komen binnen 2 uur.*
- *Afhankelijk van de vragen en de loop van het gesprek worden vragen overgeslagen.*
- *Opzoekvragen doen wij niet.*
- *Vragen die we niet begrijpen, beantwoorden we niet.*

6. Aantal vragen

Wat vindt u van het aantal vragen in de leeswijzers?

Teveel	7
Teveel tot precies goed:	3
Precies goed	28
Te weinig	0

De meeste groepen vinden het aantal vragen precies goed.

Alle opmerkingen die erbij geschreven zijn, nemen we hieronder op:

- *Soms 'hoge-school-vragen'. Het moet geen tentamen worden.*
- *Probeer al te schoolse vragen te voorkomen.*
- *Soms is herkomst van een vraag niet duidelijk: waarom stelt iemand die vraag? Wat zou het goede antwoord kunnen zijn? In die gevallen zou een antwoord van de samensteller handig zijn.*
- *Soms komen vragen op hetzelfde neer, dan zeggen we: dat hebben we al besproken.*
- *Soms teveel vragen*
- *We merken dat de vragen ons helpen om er een zinvolle bijeenkomst van te maken. We kunnen keuze maken uit het aanbod – dus het zijn er niet teveel en ook niet te weinig.*
- *Meningen zijn hierover verdeeld [teveel of precies goed]*
- *Nuttig als richtlijn bij het gesprek, maar GEEN HUISWERK!*
- *Zouden er meer mogen zijn! Bewustwording van het boek.*
- *Voor ons teveel vragen, maar dat geeft niet want wij maken een keuze. We beginnen altijd met een discussie over het boek, dat neemt vrij veel tijd. De tijd die rest besteden we aan die vragen. Dat zijn suggesties van de deelnemers voor bepaalde vragen.*
- *Als iedere deelnemer over elke vraag zijn zegje mag doen duurt de bijeenkomst te lang.*
- *Gebruiken een enkele vraag ter voortzetting van het gesprek en soms een vraag voor een discussie.*
- *Teveel feiten, te weinig discussieonderwerpen*

7. Vragen duidelijk?

Zijn de vragen duidelijk geformuleerd?

Vragen zijn duidelijk	ja - 14
	ja/nee - 1
	nee - 17

De meerderheid vindt dat de vragen niet (altijd) duidelijk geformuleerd worden.

(Op zich is onze vraag ook al niet zo helder geformuleerd: we vragen of de vragen 'altijd' duidelijk geformuleerd zijn. Het woordje 'altijd' maakt een 'ja' wel moeilijk te geven...)

Er zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- *Soms ontstaat er een discussie over de precieze betekenis van een vraag maar dat hou je altijd en verlevendigt de discussie.*
- *De bedoeling van de vraag is niet altijd duidelijk.*
- *Soms is herkomst van een vraag niet duidelijk: waarom stelt iemand die vraag? Wat zou het goede antwoord kunnen zijn? In die gevallen zou een antwoord van de samensteller handig zijn.*
- *De meningen zijn verdeeld: 2 ja ze zijn duidelijk, 2 nee, niet altijd duidelijk.*
- *Soms te moeilijk en verwijzingen naar bepaalde zinnen of stukken van de tekst.*
- *Het is niet altijd duidelijk waar je het antwoord in moet zoeken.*
- *Vaak wordt gevraagd wat de auteur ermee wilde uitdrukken. Wij zijn de auteur niet en hebben dus allemaal onze persoonlijke mening erover.*
- *Breng niet teveel onder in één vraag.*

8. Dieper in het boek?

Dringt u door de vragen dieper door in de inhoud?

dieper in het boek?	ja - 27
	ja/nee – 2
	nee – 2

Op een enkele uitzondering na vinden alle groepen die geantwoord hebben, dat ze door de vragen dieper in het boek duiken.

- *Zonder meer!*
- *Ook via onze discussies*
- *We behandelen de vragen zelden.*

9. Suggestieve vragen

Komt u vragen tegen die suggestief zijn, een richting opsturen als het ware?

Suggestief?	ja - 15
	nee – 10

- *Daar ontcom je niet aan omdat de vragensteller ook vanuit een bepaalde interpretatie uitgaat. We beleven het dan niet als hinderlijk omdat we de vrijheid hebben het er niet mee eens te zijn.*
- *Ja, bijvoorbeeld bij De Gelukkige klas: 'Vond u het einde niet te plotseling?'*
- *Ja, bijv. wat voegen de foto's toe aan het verhaal, ipv voegen de foto's voor u iets toe aan het verhaal en zo ja, wat houdt de toevoeging in?*

TENSLLOTTE, HEBT U NOG VERDERE SUGGESTIES?

- *Omdat er diverse boekdrukken gebruikt worden niet meer verwijzen naar pagina, maar naar hoofdstuk.*
- *De leeswijzers niet te filosofisch.*

- *Het is fijn als de leeswijzers op dezelfde manier zijn opgebouwd: eerst de achtergrondinformatie en handvatten om gerichter te lezen en de reacties in de pers. Dat doet ieder eerst thuis (soms bij een tweede lezing van het boek). De leesvragen lopen we met z'n allen door. Daarna de discussiepunten leveren het meest op. Dat is het leukst. Dat hoef je niet thuis voor te bereiden.*
- *De gespreksleider maakt eerst een rondje waarin ieder in het kort zegt waarom hij wel of niet van het boek genoten heeft.*
- *Iets meer variatie in de vragen, niet altijd volgens hetzelfde patroon.*
- *Wat minder weetvraagjes (zie vraag 6).*
- *Over het algemeen wordt er weinig gedaan met de leeswijzers. Een enkele deelnemer komt wel eens met een vraag of opmerking. Iedereen vult het in na eigen inzicht en mening.*
- *Het is goed.*
- *Auteurs 19e eeuw zouden ook eens aan bod moeten komen!*
- *Opbouw boek / perspectief graag bij elk boek!*
- *Meer gegevens over de auteur: bronvermelding prima.*
- *S.v.p. de leeswijzers laten corrigeren op taalfouten. Verder complimenten voor meestal plezierige handleidingen. Er zijn naast mindere, zéér goede bij. Een welkome ondersteuning.*
- *Wij zijn zeer tevreden! Ga zo door.*
- *We zijn blij met de leeswijzers, als ondersteuning van het gelezen boek.*
- *Ga zo door!*
- *Geen opmerkingen behalve dat we graag meer leeswijzers per jaar zien verschijnen.*
- *Unaniem zijn wij het er over eens dat we de leeswijzer eigenlijk niet graag gebruiken, soms ook teveel, te moeilijk en soms te diepzinnige vragen.*
- *Soms is het wel handig om ons een bredere blik te geven op een boek waar wij zelf niet aan gedacht hadden.*
- *Wij vragen ons af of wij hem het volgend jaar nog wel willen bestellen.*
- *We zijn als groep tevreden over de geboden leeswijzers.*
- *Minder schoolse vragen bijv.; Noem drie voorbeelden van....*
- *De taal-/ spelfouten zijn onverteerbaar.*
- *Noem geen blz. nrs*
- *Geen 'weet'-vragen*
- *Onze wens is: ga zo door, we zijn blij met de leeswijzers. Ze laten ons inderdaad meer genieten van een boek en het zijn voor ons de leidraden voor onze besprekingen. Wij hebben er geen literaire deskundige bij. Wel hebben we een lastig probleem. Omdat er enkele leden zijn die al lang bij Senia zijn aangesloten hebben ze veel boeken al gelezen. Daarom moeten we kiezen uit de laatste nieuwe boeken. Dat levert problemen op met lenen bij de bibliotheek. Misschien is het mogelijk dat er meer nieuwe boeken op de lijst komen te staan zodat de keuze groter is.*
- *Suggesties*
  - *Minder vragen in de leeswijzer*
  - *Ordering van de vragen dusdanig dat hetzelfde type vragen bij elkaar staan bijv. onder overpeinzingen de vragen naar persoonlijke ervaringen of meningen.*
  - *Vragen over persreacties moeten een relatie hebben met de weergave van de recensies in de leeswijzer*

- *Een duidelijke scheiding tussen de analyse van het boek, thema, motto en de beschrijving/ cq samenvatting van het boek, aanvullende informatie over de schrijver en eventuele recensies.*
- *Geen vragen met een paginaverwijzing waar het juiste (letterlijke) antwoord te vinden is, maar vragen naar samenhang en betekenis en bedoeling van de schrijver. Ook vragen over schrijfstijl, verteltrant zijn welkom.*
- *Zo objectief mogelijk blijven, zodat wij als lezers zelf een beeld kunnen vormen.*
- *Gaarne bij vragen de desbetreffende bladzijden noemen, het is tenslotte geen geheugentest.*
- *Geen vragen waarin staat 'hoe vaak kwam je dit of dat tegen'.*
- *Wij hebben de indruk dat een paar jaar geleden de vragen makkelijker waren ondanks dat we het boek niet altijd meer erbij hebben, hebben we veel plezier van de vragen en zouden we ze niet kunnen missen.*
- *Geen suggesties aandragen over onderwerpen die niets met het boek te maken hebben, bijvoorbeeld het noemen van boeken ter vergelijking, die niet altijd bij iedereen bekend zijn.*

Voorbeelden van discussievragen voor de leesgroepen

- Met welke personage kon u zich het meeste vereenzelvigen en waarom?
- Welke passage vond u het meest kenmerkend in de schets van personage X of Y
- Hoe beoordeelt u het aantal pagina's? Is het verhaal te lang of te kort? Zou de afloop anders kunnen, meer of juist minder uitgewerkt?
- Wat vindt u van het omslag, is dat mooi of juist lelijk? Is er een duidelijke relatie met de inhoud? Kunt u een andere omslagillustratie bedenken?
- Is de "flaptekst" zo boeiend voor u dat u na lezing hiervan het boek zou gaan kopen?
- Wilt u van een van de personages een karakterschets geven en die karaktertekening onderbouwen door een passage voor te lezen (i.p.v. formulering onder puntje 2)
- Zijn u dingen opgevallen in het taalgebruik van de schrijver? Bijvoorbeeld in het gebruik van beeldspraak, dialogen, zinsbouw. Kunt u dat uitleggen aan de hand van een voor te lezen passage?
- Vindt u alle personages functioneel (of noodzakelijk)in het boek? Of denkt u dat de schrijver zich wel wat had kunnen beperken?
- Vindt u alle verhaallijnen functioneel (of noodzakelijk)? Bijdragen tot het begrip van wat de schrijver wil zeggen en tot de diepgang van het boek?
- Als duidelijk is dat een schrijver uitgebreid research heeft verricht voor zijn boek, bijvoorbeeld wat betreft de locatie, of de historische achtergrond, vindt u dat dan een verrijking voor uzelf?
- Wil de schrijver met dit boek een verhaal vertellen, volgens u? Of wil zij karakters beschrijven? Vindt u het eerder een boek waarin een idee wordt uitgewerkt? Is het boek een combinatie van deze 3 uitgangspunten?
- Hebt u een voorkeur voor een van de in de vorige vraag genoemde modellen? Waarom?
- Hebt u al eens een boek gelezen waarmee u dit boek enigszins zou kunnen vergelijken?
- Vindt u het verschil maken voor uw beleving van het boek of er een ik- een alwetende of een hij/zij-verteller aan het woord is? Welk verschil?
- Houdt u ervan als een verhaallijn niet chronologisch (in de "gewone"tijdsvolgorde) verteld wordt?
- Maken vooruitwijzingen en / of terugblikken een verhaal boeiende voor u?
- Vindt u herkenbaarheid of enige mate van sympathie voor een of meerder persnages een voorwaarde om van een boek te kunnen genieten?
- Vindt u een open einde onbevredigend of juist een tegemoetkoming aan uw verbeelding?